

ЦИЈЕНА:
За Црну Гору на годину 8 перпера, на по године 4 перпера.
За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину на годину 12 перпера, на по године 6 перпера.
За све остале земље годишње 20 франка у алату, на по године 10 франка у алату.
Прешлаша се прима само у годишњим и полугодишњим роковима и волаже у напријед.
Поједињи број 20 пара за Црну Гору, — за Иностранство 25 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Le GLAS TZRNOGORTZA, Journal Officiel, paraissant régulièrement chaque samedi et suivant les exigences du service. On s'abonne aux bureaux du journal GLAS TZRNOGORTZA, Cetignè, Monténègre.

L'abonnement pour le pays 8; pour l'Autriche-Hongrie 12 Perpers; pour tous les autres pays 20 francs par an. La publicité est reçue aux bureaux du journal et dans toutes les agences de publicité.

Претплата се шаље само Администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње.
Дописи се шаљу Уредништву — Рукописи се не враћају.
Огласи се шаљу Администрацији и наплаћују се: за сваку ријеч или број до пет цифара из петит слова по 4 пара, гармонд слова 6 пара; цицера слова 8 пара — за први пут, а за сваки даљи пут у пола од горње цијене. Најмањи оглас наплаћује се 1 перпер. — Осим напријед означене цијене од ријечи, наплаћује се по закону о таксима још по 50 пара за свако поједино отлашавање.

Власник: Државна Штампарија.

Издаје суботом

Уредник и одговорни уредник: Вељко Милићковић

Болест Њ. Кр. Височанства Књаза Насљедника Данила

Стање здравља Његовог Краљевског Височанства Књаза Насљедника није задовољавајуће. Његова дугогодишња болест (arredicitis sa Colitis), ушљед немогућности да се у овим приликама систематски лијечи, јако се погоршала и узела шире и озбиљније размјере.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Овдашњи Царско-Руски Војни Агент, г. генерал Н. Потапов, примио је ова службена саопштења:

Петроград, 13. фебр. у 1:45 по поноћи. — На једном дијелу ријеке Њемена, почевши од града Ковна до горње Олити, наше су предње трупе на лијевој обали ријеке знатно најредовале даље од Њемена. У рејону Свентојанск—Гожа Нијемци су заузели лијеву обалу; код Свентојанска прешао је мањи пјешачки одред на десну обалу: у томе се рејону води бој. На лијевој обали Њемена, сјеверно од Гродна и на горњем Бобру, у рејону Штабина, настављени су бојеви. Код Осовца тврђавна је артиљерија успјешно дјествовала против њемачких батерија.

На десној обали Нарева ратна се акција развила на цијелом фронту. Главна је непријатељска снага концентрисана у Новоградском и Праснишком правцу. *Наша је војска, одбивши овдје на многим тачкама нападаје Нијемаца уз велике њихове губитке, и сама ирешла у напад преко ријеке Оржиц.* Нијемци су с особитом жестином бранили заселак Красноселц, који смо на јуриш заузели у 6 сати у вече 11. фебруара. До 150 Нијемаца који су преостали од гарнизона у том мјесту, предало се је.

На лијевој обали Висле, Нијемци су 11. фебруара прешли у наступање у рејону Могели. Одбивши артиљеријском ватром непријатељево наступање, *наша је ијешадија дојурила напријед и, гонећи Нијемце у бијегу, ујала у њихове позиције, гдје је послије бајонетске борбе заузела непријатељске шанчеве прве и друге линије.* Том приликом је заробљено 7 њемачких официра, 1 лекар и до 400 војника са три митралеза. Неколико непријатељских батаљона који су пошли од Болимова у помоћ Нијемцима, уништени су ватром наше артиљерије.

На Карпатима се наставља битка. У Источној Галицији дошло је до упорних бојева на ријеци Чепави, гдје смо у ноћном нападу изабацили Аустријанце из села Луги, и на ријекама Златна Бистрица и Ворона. Дочекани нашом ватром код села Велчинец и Подлује, *Аустријанци су одступили у неред, затривавши својим љешевима пролазе кроз та села.* Код села Подпечаре, Аустријанци су исто тако одбачени нашим контра-нападом.

На кавкаском фронту било је 9. фебруара бојева у неколико правца, у којима су Турци одбијени с огромним губитцима.

ТЕЛЕГРАМИ

Ниш, 13. фебруара. Предсједник Француске Републике одговорио је овим телеграмом на телеграм Њ. Кр. Височ. Престолонаследника којим га извјештава о примљеном високом одликовању: Њ. Краљ. Височан. Принцу Регенту Србије, Ниш:

Одликујући Ваше Кр. Височанство медаљом за храброст којом Влада Републике обично награђује сјајна дјела простог војника и ђенерала највишег команданта, желили смо да одамо част несавладљивој храбрости и славним успјесима Вашег Височанства као и јунаштву његових дивних трупа. Ја се са радостју користим овом приликом да поново упутим моје најбоље жеље Србији, савезници Француске. — Ремон Поенкаре

Беч, 11. фебруара. Једна царска наредба одређује да се осим извјесних изузетака има конфисковати све жито, а тако исто и сви млинарски производи, и предвиђа да свако лице за један дан може потрошити 300 грама жита у зрну или 240 грама самљевеног брашна. Другом наредбом предвиђа се попис целокупне количине жита и брашна.

Будимпешта, 11. фебруара. Званичне новине објављују да су искључени из саобраћаја пиринач, гушчија маст, сало и сланина. Општина је наредила да се реквизира све брашно код приватних лица. Когод би имао више од 6 кгр., та количина ће му се одузети. Општина даје хљебарима потребну количину брашна.

Верлин, 11. фебруара. Волфова Агенција јавља да су Сједињене Државе Америчке одговориле на њемачку ноту с неколико предлога које још разматрају компетентне власти:

Петроград, 12. фебруара. Министарски Савјет одобрио је кредит од 360.000 рубаља за припремне радове на стварању нових жељезничких линија према Архангелску, у циљу да руска поморска трговина има слободан и отворен пут.

Париз, 13. фебруара. Код Ломбарзида француска артиљерија је разорила једну непријатељску стражарницу и више осматрачких мјеста. У Шампањи су Французи поново напредовали и одбили све њемачке противнападе. Један авијатичар бомбардовао је њемачке жељезничке станице и центра сакупљања. Од Лиса до Ене сви артиљеријски двобоји свршили су се повољно по Французе. У Аргони, њемачки нападај на Мари-Терез био је одмах одбијен. Између Аргоне и Мезе, Французи су напредовали у шуми Шепи, и Нијемци нијесу били у стању да освоје своје изгубљене шанчеве. На Хо-де-Мез, француска артиљерија је уђуткала више њемачких батерија у апрмонској шуми. Французи су напредовали у шуми Бриле.

Један накнадни извјештај истиче важност француског успјеха код Епаржа. На малом дијелу освојеног фронта, Французи су нашли 600 њемачких љешина. Два њемачка пука која су била истјерана из својих положаја, изгубила су више од 3000 људи. (Радиотел. извј.)

Пјегави тиф

Како се шири и како се сузбија

од
Дра М. Јовановића-Батута

I. Некад и сад

Пјегави тиф није нова болест. Први пут спомиње га један хроничар из 11. вијека (у манастиру Лакива код Салерна), а најстарији стручан опис те болести остао нам је од чувеног љекара Фраскаторија (1483.—1553). Он црта епидемију која је избила у опсадној војсци под Напуљем, па се касније (1505—1508), размилела по цијелој Италији. Из Француске имамо прве извјештаје о пјегавом тифу од славнога Пареа. За вријеме тридесетогодишњег рата пустошила је та болест по цијелој Европи, а и за Наполеонових ратова (почетком 19. вијека) јављала се често. У Кримском рату (1855./56.) сагирао је пјегави тиф и руску и савезничку војску, па је онда за њоме ишао у неколико правца, да најпослије допре до самога Париза. И у посљедњем руско-турском рату (1878) било га је много.

Данас је правих епидемија пјегавог тифа већ много мање — бар у оним европским земљама гдје је учињен велики напредак и у друштвеним и у здравственим приликама становника. Ван Европе бјесни он и сада тогово исто онако као и у средњем вијеку. Има га нарочито по неким мексиканским областима (под називом „табардило“, „Брилова болест“ или „мексикански тиф“), а често букне и у Кини („манџурски тиф“), у Тунису, Алжиру и Мисиру.

Али и у Европи има још крајева, гдје се тај немιο гост чешће јавља, или гдје се је већ сасвим одомаћио. Три готово стабилна легла пјегавог тифа у Европи су Ирска („ирски тиф“), Галиција и Русија. У Русији је за посљедњих 17 година (1892.—1909.) просјечно од њега годишње боловало 89.422 особе (махом пољских Јевреја), а само 1909. год. 180.724. Осим тога јавља се по гдјекада у југоисточним крајевима Њемачке, у Чешкој и Мађарској („мађарска грозница“), у Турској и на Балкану.

И у Србији није пјегави тиф сасвим непознат. Било га је неколико пута по разним крајевима, али се о њему слабо говорило. Јаче епидемије из новијег доба забиљжене су три: једна у чабанском округу (1902.), друга у самом Биограду, међу топчидерским апсеницима (1906.), а трећа за вријеме рата 1913. Сада нам и опет пријети и, бојим се, озбиљно.

II. Знаци болести

По називу, сваки би рекао да је пјегави тиф нека врста правог т. ј. цривеног тифа (врџице, горевине, трлеме), али у ствари није тако. Јесу, истина, и код њега главни знаци — *велика ватруштина, главобоља, занос и бунило* — као и код обичног тифа, али је то ипак сасвим друга врста болести. По црвенилу и пјегама на кожи, личи често и на мресе, али и с њима није сродан. С тога га је по гдјекада тешко познати — нарочито у првим случајевима и првих дана боловања. Већ је лакше, ако зареди, или кад већ прође неко вријеме од првих појава.

Обично је, да се пјегави тиф не јавља никаквим претечама или предзнацима (као што је то случај код цривеног тифа и мресе), него да *обори болесника на иречац*. Здрава-читава човјека ухвати у један мах *јака грозница („тресавица“)* са *великом ватруштаном* (39°, 40°, Ц.) и *ужасном главобољом*. Ватруштина не попушта: не да болеснику спавати или га баца у бунило. У том — трећи или четврти дан — *изасје се кожа неким црвенилом, неким ијегамом*, и то почев од бокова и трупа па прелазећи на руке и ноге. Гдјекада захвати та оспа и *лице, те подбухне*, а рјеђе (само у тешким случајевима) још и *дланове и поплате (табане)*. Те пјеге нијесу сасвим јасне и ружичасте као код мресе, него бљеђе и чисто молрикате. По гдјекада су у средини загаситије и крваве, као оно уједи од бува (т. з. „петићи“). Болесник је немираан, али нема болова у трбуху, а нема ни пролива (као у цривеном тифу), него је више затворен. Нема ни других, тежих појава — осим промјена у слузокожама (подбухле,

црвене очи, сув језик, вредовне крајнике, кашљуцање и т. д.)

Болест обично *траје 15—20 дана*, па онда ватруштина нагло (за два дана) сасвим попусти. С њом се брзо изгубе и други појави — тако да болесник сасвим прездрави. Рјеђе, и то само у тешким случајевима, остане иза болести и каквих трагова, или се болест отегне, или болесник тако ослаби, да се споро опоравља. — Према томе је пјегави тиф, истина, тешка, али махом кратка болест, па и у томе се разликује од обичног тифа.

Од ијегавог тифа обично умире 15—20%, али има и епидемија које покосе половину и више болесника. *Слабуњаве особе, старији људи (преко 40 год.) и ијанци теже иречује ијегави тиф*, а младеж и деца много лакше. Најлакше га приме чељад између 20 и 30 година, а на одољчад као да никако и неће. Ко га једном преболи, не може га други пут добити, ако је болест била тежа.

III. Како се шири

Старо је искуство, да се пјегави тиф најприје појави међу особама, које се (због немаштине, невоље, нехата или лијености) толико запусте, да огрезу у нечистоћи и живом гаду. Тако је на пр. познато, да се пјегави тиф лако залеже међу војницима збијеним у рововима и земуницама („ратни тиф“ „ратна куга“ „гарнизонски тиф“); међу заробљеницима и апсеницима у тијесним казаматима и апсанама („апсенички тиф“); на бродовима који превозе исељенике и печалбаре („бродарски тиф“), у становима сиротиње; у склоништима и преноћиштима скитница и просјака („сиротињски тиф“); за вријеме опсаде и глади („гладни тиф“) и т. д. Тек из тих легла шири се даље.

И то су већ старији љекари учили, да се пјегави тиф најчешће јавља у хладним или умјереним крајевима, па и тамо само *зимом и с ирочеља*. Ту појаву тумаче тако, да се људи због хладноће склањају у затворене а тијесне просторе; да се рјеђе перу — и у чисто пресвлаче; да рјеђе постелске хаљине износе, тресу и суицају и т. д.; — у опште, да се у таквим приликама не држе тако чисто као кад је топло.

Пјегави тиф је давно познат као *врло заразна болест*. *Љекари га рачунају у најопасније заразе. Нарочито га лако захвате особе које болесника његују, дворе и лијече — дакле љекари и болничари.* Колика је та опасност, показују ови бројеви. У Ирској је прошлога вијека за 25 година (1718.—1843.) оболело од пјегавог тифа 568 љекара а умрло је 138. За даљих 5 година (од 1843. до 1848.) помрло је тамо свега од 355 љекара — више од половине (199) само од пјегавог тифа. За вријеме Кримског рата умрло је од те болести само француских љекара 180, а за 37 дана, кад је пјегави тиф највише бјеснио, разболело се од те болести међу 840 лица болничке послуге њих 603. За вријеме руско-турског рата 1877. разболело се од 8 болничких љекара њих 7 — све од пјегавог тифа. Осим њих, све милосрдне сестре, 9% болничара и 67% друге болничке послуге. Од 300 болничарки које су почетком тога рата биле распоређене по разним болницама за пјегави тиф, остало је до свршетка само њих 7 а 293 је које помрло, које због болести отиуштено. У Систову морали су због побољјивања од пјегавог тифа болничко особље три пута обновљати, а у Бели оболело је од те болести од 18 љекара њих 16.

По вијестима из српских најновијих гнијезда пјегавог тифа оболело је већ и тамо много болничара од те болести, а било је међу њима и смртних случајева. И неколико српских љекара свалила је она у гроб. — Према томе је опасност за љекаре, болничаре и другу послугу око болесника у тој болести врло велика. Али је *ијегави тиф врло ојасан и за саме укућане болесникове*, па баш и за посетиоце и случајне намјернике. Може га добити и онај који само један часак у болесничкој соби проведе, или онај који је у заражену кућу само свратио. Шта више, доказано је и то да се пјегави тиф може пренијети и на велике даљине — особито прљавим кошуљама и постелским хаљинама, ношеним оди-

јелом (памуклијама, кожусима, загађеним простиркама и покривачима и т. д.)

Поучај примјер те врсте даје нам овај случај. С прољећа 1899. год. владао је по разним мјестима у Чешкој пјегави тиф. Том приликом оболело је свега 103 особе. Први случај убрђен је на једној праљи, а она га је добила перући кошуље некеме скитачу. Жена тога скитача разболи се 6 недеља послје тога и пренесена је у болницу, а кратко вријеме послје тога појави се у тој болници неколико случајева пјегавог тифа. Скитач и његов син остали су здрави и продурили свој скитачки живот, а као опрему за постелу носили су уз се два покривача којима се прије тога она жена служила. Гдјегод су коначили јавно се иза њих — кад прије, кад послје — пјегави тиф. У мјесту Либену, гдје је један од њих ухапшен, поболели су се (десетак дана послје тога) од пјегавог тифа сви стражари и све особе с којима је тај скитач у додир долазио.

IV. Гдје му је заразна снага

И ако се већ давно знало да је пјегави тиф заразан, дуго се није могло пронаћи гдје је управо легло тој зарази у болесном тијелу. Тек у новие доба утврђени су неки подаци, који објашњавају то питање, а с њиме и праву природу пјегавог тифа. Ти подаци тако су јасни да их свако може разумети, а тако поучни да се могу у борби против те заразе врло корисно употребити.

Било је то г. 1900. кад је д-р Мочутковски¹⁾ извршио овај смјелни опит. Убригао је себи под кожу подлактице мало крви неке жене која је лежала од гдјегод пјегавог тифа. И успио је: — 18 дана послје тога оболео је и сам од те болести. За њим су касније сличне опите (на људима и животињама) чинили и други љекари и уврдили да се пјегави тиф доиста може крвљу из болесна тијела на здраве прекалети. Шта више: даљим опитима су показали да се и са вјештачки заражене животиње може болест крвљу пренијети на другу, здраву животињу, а с ње опет на трећу... и тако редом. На против, покушаји, да се другим соковима или изметима болесникова тијела пјегави тиф прекалети на здраве, остајали су без успјеха. — Према томе било је несумњиво да је заразна снага пјегавог тифа везана за крв болесникову.

Даљим истраживањем заразне снаге крви код пјегавог тифа, утврдили су љекари још и ове важне податке: 1. Крв зараженог болесника почиње бити заразна већ 2 дана прије него што се на њему појаве први знаци болести. — 2. Она остаје заразна за цијело вријеме боловања и још неколико дана преко тога рока — дакле и пошто се знаци болести изгубе: — 3. Најаче је заразна 2—4 дана прије него што ће болест натраг ударити. — 4. Заражена крв изгуби своју разну снагу, ако је филтришемо (нарочитим начином проциједимо); ако је држимо $\frac{1}{2}$ сахата на топлоти од 50°—55° Ц., или 10 дана смрзнуто, или 24 сахата суво, и најпослије ако је помијешамо с толико раствора карбодне киселине, да у њој има 0.5 од сто тога средства. — 5. Сви дијелови крви немају подједнаку заразну снагу; она је нарочито везана за извјесну врсту бијелих крвних зрнаца. — 6. Кад се заражена крв прекалети у здраво тијело, прође 10—21 дан, док се јаве први знаци болести. — 7. Крв болесника који је јак пјегави тиф преболио, не може се поново калемљењем заразити. — 8. Крв болесника који је јак тиф прележао, па се опоравља, има донекле и заштитне снаге — као оно маја од крављих богиња. Убрига на под кожу здрава човјека брањиве га неко вријеме од отрова пјегавог тифа, ако би се њиме и заразио.

Према оваким резултатима опита и према искуству с другим заразним болестима, љекарима је већ било јасно: да се код пјегавог тифа у крви зараженог болесника залеже нека жива клица. Ту се храни и множи, а отровним производима свога живота изазива оне појаве које ми на болеснику онажамо (ватрушину, главобољу, занос пјега и т. д.). Ваљало је, дакле, само ту клицу пронаћи, како би јој могли тачније испитати снагу и нарав — као што нам је то пошло за руком већ код многих других заразних болести.

На жалост, у томе љекари нијесу успјели, и ако су на тај посао уложили много и труда и времена. Ми још ни данас ништа не знамо о њеној крви пјегавог тифа, а може бити да је никако нећемо ни пронаћи. Многи су, истина, били тврдо увјерени, да су је нашли, али се касније увијек утврдило да су на погјешном путу и у заблуди.

V. Како се преноси

Некада се сумњало, а данас се већ поуздано зна да и животиње заразе разне. Нарочито су у томе опасне животи-

њине које живе на човјеку и уз човјека — било од његових намирица или сокова и измета његова тијела (проливене крви, сукрвице, гноја, слузи, пљувачке и погани), било баш од његова тијела сисајући му живу крв. У првом реду стоје у томе погледу муве и неке мушице, па онда комарци, стјенице, буве и уши. Шта више, међу њима има и таквих које нијесу само прости преносачи заразе, него управо једино гнијездо или легло њеној клици, без кога се она не би могла одржати и развити. Тако се и, пр. зна да наступну грозницу („маларију“) преносе комарци — и то само женке једне извјесне врсте под извјесним одређеним приликама. С тога су љекари почели помишљати да и код пјегавог тифа имају посла са сличним приликама. То је било тим вјероватније што је и код те болести заразна клица везана за крвна зрнаца, као и код наступне грознице, те није прилике да се може разнети ваздухом, прашином, храном и пићем, простим додиром и т. д. Та сумња дала је повода читавом низу посматрања и опажанја, а изазвала је много бројне научне опите особите врсте.

На муве, мушице и комарце, као преносаче пјегавог тифа, није се могло озбиљно помишљати већ с тога, што се та болест увијек јавља само зими и с прољећа — дакле баш у доба године, код тих инсеката и нема. А на домаће муве као преносаче пјегавог тифа не треба сумњати ни зато што оне нити уједају човјека, нити му сисају крв.

Стјенице и буве, истина, кољу човјека и пиу му крв, али је и њих много више леги него зими. Осим тога је тај живи гад готово сталан друг баш и релативно чистих људи и породица (буве по селима, а стјенице по варошима), па би према томе пјегавог тифа морало бити много чешће, него што је то случај. Најпослије да ту болест преносе буве и стјенице, ширио би се пјегави тиф непрестано, и јављао би се често и међу „бољим свијетом“ — нарочито путницима.

Према томе остају само још уши под сумњом да преносе пјегави тиф. Та сумња је тим основанија што су се увијек до сада најчешће епидемије пјегавог тифа јављале баш у тако вријеме и под таквим приликама, кад се свијет није могао одбранити од ушију — нарочито бијелих или бијељача — јер црне као да нијесу тако опасне. То се закључује већ по томе, што су црне уши махом живи гад дјечијег доба и дјечије нејасне средине околине (дадиља), и што их је више међу женскимем (са дугом и брзином косом). Црну уш је далеко лакше запати, па према томе би било и пјегавог тифа много чешће међу дјецом и женскимема баш и у варошима, него што је.

Све то потврђено је донекле и научним опитом. Први који су то питање прихватили да га и на стварној подлози ријеше, били су д-р Никол (Nicolle) и његови сарадници. Они су г. 1909. пустили на једнога мајмуна који је боловао од пјегавог тифа, 29 уши и оставили их на њему 6 дана. Затим су похватили те уши и пренијели их на друга два сасвим здрава мајмуна да се увјере, хоће ли их те уши заразити... и успјели су. Оба оболела од пјегавог тифа — један послје 22, а други послје 40 дана. Крв тих мајмуна, убригана за вријеме самог боловања другим здравим мајмуна под кожу, изазвала је и код њих појаве пјегавог тифа.

Слични опити са ушима, стјеницама и бувама, покушаним на болесницима од пјегавог тифа, са њихових кошуља и хаљина, из њихове непосредне близине итд., поновљени су небројено пута и на разне начине — и сви су дали махом сагласне резултате. Њима је у главном утврђено ово. 1. Најлакше и најпоузданије преноси се зараза пјегавог тифа бијелим ушима (бијељачама), дакле гадом, који живи на тијелу и у хаљинама човјека. — 2. Црна уш (т. ј. уш из косе) већ теже приноси заразу, а теже је и преноси — по свој прилици зато што се црна уш мање храни крвљу човјечјом, а више другим дијеловима његовог тијела (черутом, лојем са косе, и т. д.), и што не задржава дуго заразу пјегавог тифа у своје тијело (највише 24 сах.). — 3. Ни бијела уш не преноси пјегави тиф, чим се заражене крви напије. Потребно је, да се та крв неко вријеме (7—10 дана) у њеном тијелу преради док заразна њостане — од прилике исто онако, као код заразне клице наступне грознице (маларије) у тијелу комараца. — 4. Не само живом а зараженом бијелом уш, него и мртвим трошицама њенога тијела — нарочито њеним драбом — може се пјегави тиф на здрава пренијети, ако му се те трошице усаде у какву свјежу, још крваву ма и најмању повреду, или ако му се (размућене у каквој течности) убригају под кожу. Неки тога ради мисли, да се пјегави тиф бијелим ушима на здраве преноси и на тај начин, што ушљивци заражене уши (чешањем, драпањем и притискивањем) на себи разгиче и смрве, па онда трошице њихове ноктима у свјеже и крваве повреду (греботине) свога

тијела уносе. — 5. Од женке заражене бијеле уши излегу се из гњида младце бијељаче које су већ од матери заразу примиле. И те младце могу заразити пјегавим тифом, и ако још нијесу биле на болеснику.

Кад све те податке добро проучимо, смијемо с поуздањем рећи да су за пренос пјегавог тифа одговорне уши — и то готово искључиво бијеле. Пјегави тиф, дакле, није управо заразан или приљепљив у оном смислу као што је то н. пр. туберкулоза; он је болест која се само посредно преноси. Посредник или преносилац заразе је бијела уш.

По томе нам је онда ласно разумети, зашто се и, пр. пјегави тиф најприје и најчешће јавља код нечистих, запуштених, ушљивих људи; зашто букне увијек баш зими или с прољећа, а престане љети; зашто ласно прелази на најближу околину болесникову, а особито на особе, које се у крај њега дуже забаве; како може да пријеђе и на посјетника или намјерника који само један часак крај болесника проведе или тек у кућу сврне на најпослије и то, како се преноси и на велике даљине у прилично великим размацима времена... Захвати се гдје год заражена уш (или гњида), па онда она учини своје, ако кога уједе за оно вријеме док је заразна.

VI. Кад се гдје појави

И у Србији смо пјегави тиф добили са заробљеницима и војском. Али зато не треба да страхујемо. „У страха су велике очи“, па ипак зато често погрешно виде... Пјегави тиф је био страха само докле, докле се није знало, гдје му је легло и како се разликује. Данас се просвијетлени свијет њега више тако не боји, јер је већ нашао начина, да се од њега сачува или да га сузбије. Љекари су сад већ у успјех те борбе против пјегавог тифа потпуно увјерени и с поуздањем веле да ће пјегави тиф постати историјска болест — т. ј. да ће га сасвим нестати, ако се власти буду постарале да поведу упорну и немилосрдну борбу против живог гада на човјеку.

И доиста нема другог начина да се сачувамо и одбранимо од пјегавог тифа него — чистоћом тијела, одијела, постеље и цијеле куће. Ко пази, да нема на себи, у своје одијелу, у својој постели или иначе гдје у кући жива гада — а нарочито ушију и гњида; ко је обазрив, па се клоњи прилика, гдје би их могао запатити; тај неће оболети од пјегавог тифа. Ко се сваки дан умие, опере и ишчешља; ко се често купа и редовно — бар сваке недеље — у чисто пресвуче и своју постелу чисто држи (пресвучи, износи, тресе) — на тога „неће“ уши и гњида.

Али се дешава, да и чистунци гдјегод наиђу на нечистоћу и гад, па и на те случајеве ваља помишљати. С тога ваља на путу, у железници, у механи, у судници, у апсани и т. д., таке прилике најљубиво избегавати. Нарочито се мора на то пазити у доба, кад се већ гдјегод у близини пјегави тиф појави.

У то доба ваља мало боље припазити и на дозакану кућу — особито страних непознатих лица и сумњивих намјерника. Скитнице, Цигане, менчаре, печалбаре, просјаци и т. д., не треба ни примити, а камо ли на преноћишту задржати, па им још и у заједничкој постели мјеста правити. Исто тако било би опасно, примити на оставу туђе пртљаге и завезљаје са ношеним одијелом, постелским хаљинама, простиркама и т. д.; или без невоље путовати оним крајевима и мјестима, гдје та болест бјесни; или сврћати у кућу, гдје има таквих болесника и т. д. Све су то згодне прилике, гдје човјек може ту болест примити.

За одбрану читавог мјеста или краја старају се (околичне, среске и општинске) власти. У таквим приликама је њихова дужност: — 1. да одбијају скитаче и друге сумњиве особе од своје области; — 2. да нарочито пазе на чистоћу оних мјеста, гдје домаћи долазе са странаца у додир — дакле на ред и чистоћу железничких и других станица, механа, судница, апсана, склоништа, преноћишта и т. д.; — 3. да се у напријед постарају за све што би за прве случајеве те болести потребно било (брза и тачна пријава вишим властима, љекарска помоћ, потребни простори за издвајање болесника и сумњивих особа, преобука и друге потребе за сиромаше; потребни судови, сапун, средства за дезинфекцију и т. д.); — 4. да обавијештавају народ, како би се он знао и сам чувати, и како би наредбе власти знао и хтио тачно вршити; и 5. да нарочито пажњу обрате породицама, у које се враћају војни обвезници из рата, болнице или своје команде; на запустене куће и породице; на крајње сиротињу; на притворенике и апсенике и т. д.

Разумије се, да ће у томе послу властима на руку ићи свештеници, учитељи и сви разумнији грађани угрожене области. Заједничким радом успијева се и брже и лакше. Благ и смишљен савет, а још више добар примјер, истрајност и

оданост послу могу много учинити. Само се не смије одмах при првој тешкој малксати и улијеници, па се онда тиме изговарати „да се ово или оно код нас не да извести“. Гдје су такве прилике да се мора употребити строгаост или баш и сила, ту ваља радије према појединцима и њих употребити, него опште добро опасности излагати.

VII. Око болесника

Гдје се већ јави први случај пјегавог тифа, или гдје се на ту болест само по сумња, прва је дужност старјешине и одраслих укућана, да о томе обавијесте суседе и власт: — суседе да се чувају, а власт да учини своје. Ко би то пропустио и с пријавом отезао, или ко би намјерно такав случај сасвим прикрио, могао би и својој породици и свјим пријатељима и своје мјесту и цијелом свом крају ужасну несрећу панијети. То би био велики грех и пред људима и пред Богом, а пред законом тешка кривица која се строго казни.

Чим се случај пјегавог тифа власти пријави, она изашаље своје службенике с потребним унутштвима и средствима за сузбијање заразе. По љекарској наредби, а под надзором власти, одмах се та кућа издвоји од сарабљаја и очисти од живог гада, нарочито од ушију. Тога ради ваља самог болесника што прије гола скинути, сајуном и тојлом водом од главе до пете брижљиво обрати, па онда камфорним или еукалиптовим уљем (машћу) помазати. Гдје не би било тих средстава, може се за тај посао употребити и „ушљива маст“ („живина маст“). Тек тако обрване и помазане болеснике треба у чисто пресвучи, у други чист простор пренијети, и у чисто постелу доложити.

Чим се болесник очисти, пресвуче и пренесе, ваља одмах и његове ствари (одијело, кошуље, постелске хаљине и т. д.) од гада очистити. Тога ради прокува се оно што је ланено или пртено у кључалом цијећу, а вузено одијело, памуклије, јастучно перје и т. д., што не подноси кључалу воду, или се паром испари, или се у зажареној пећи ижари. У кључалом цијећу, у пари и зажареној пећи) угине све што је живо, па и уши и гњида. Спјено, сламу, ђубре, прње и све што је без вриједности, а долазило је у додир с болесником, може се спалити.

И простор, у коме је болесник боравио, треба одмах очистити и од сваког гада обростити. Најбоље је ако га тако очишћена затворимо и никако — бар за мјесец дана — не упогређавамо. Гдје (због оскудице простора) то не може да буде, ту се мора тај простор при затвореним вратима и прозорима (а под надзором власти) добро исумпорисати — од прилике онако, као што се сумпором сумпоришу винска бурал. У оним случајевима гдје власт не буде задовољна са сумпорисањем, наредиће десинфекцију простора т. з. Клејтовим гасом. Патос од дасака полије се скоро гашеним кречом, па се онда изриба кључалим цијећом. Ченатосани простори поливају се само угашеним кречом. Поједине рупице и заклоњене у простору, намјештају и ствари заливају се или сирћетном есенцијом, или се испуљају (фламбирају) пламеном нарочите једне лампе с дувалком, или баш и обичне свијеће. Ако се све то изврши као што треба и под надзором власти, простор је ослобођен од живог гада и може се одмах употребити — било за болесника, било за укућана.

Али би се и тако очишћен простор опет заразио, ако би се у њега врагали укућани прије него што би се и они сами од гада очистили и ослободили. С тога ваља и с њима онако исто постелити као и с болесником. Вза њих загађивања хаљина и кошуља ослободити, сапуном и топлом водом од пете до главе опрати, па тек онда у чисто пресвучи. Тек онда се могу вратити у онај очишћени (десинфиковани) простор или уселити у други који није био заражен. И с њиховим прљавим одијелом, кошуљама и постелским хаљинама треба исто оно чинити, што се чини и с болесником.

За дворбу и његу одреди се онолико домаће чељади, колико је у појединим приликама потребно, али свакад толико, да ноћу имају смјене. И на то ваља пазити да се за тај посао бирају лица којима се болесник може повјерити, и која ће сваку наредбу љекареву тачно извршити — а највише, која ће се савјешно старати да се зараза не разликује. Гдје то може бити, најрадије се узимају за болничаре и болничарке особе, које су једном већ пјегави тиф преболеле, јер га оне више не могу примити.

Послуга око болесника ња и сами љекари су у великој опасности да случајно не добију коју уш или гњида са болесника или из непосредне његове близине, па да се и они не заразе. С тога баш они морају бити веома обазриви — нарочито кад што послују са самим болесником или са његовим употребљеним, нечистим стварима. Увијек нека у болес-

¹⁾ У зажареној пећи ижарује наш народ ствари од шугавца, а тако „истјерује“ и уши.

¹⁾ М. О. Moczoutkovski: „Une auto-expérience d'inoculation du tiphus exanthématique avec résultat positif.“ — Semaine médicale; 1900. Mai.

ничкој соби посе преко својих обичних хаљина још једну горњу од танког ткива да се може лако прати, а тако скројену, да се може брже свући и обући. И на то ваља пазити, да се том горњом хаљне кући гад и нечистоћа с њода (дакле да није предугачка) и да јој рукави нијесу широки а огрлица пространа. Има болничара који при послу око болесника навуку само парочите рукаве, али то није довољно. Већ је боље ако се посллови око болесника и његових ствари раде голних руку — дакле засуканих рукава до више лаката. Ако болничар или љекар при том још помаже своје голе руке камфоровим или евкалиптовим зејтином (машћу), онда се може поуздати да при том послу неће уш на себе примити, јер ушн не иду на те љекове. Гдје тога нема, може се за тај посао употребити „ушљива (живина) маст“ и обичан петролеум, а баш и мало јаче сирће. Сирћетом се брише и патос у болесничкој соби — и то бар двапут на дан. С употребом се употребљује: за прање руку и тијела: одварак (инпуз) од квасије (Quassia amara из апотеке; за посипање: прах од бухарице (Purgetum) или „Захерлин“; за мазање: терпентинска есенција или бензин и т. д. За терпентинску есенцију и бензин знт се да убијају и гљиве од ушњи, па и на то ваља помишљати. Искусни људи бране се од бијелих ушњи још и тиме, што себи мажу „живином (ушљивом) машћу“ огрлицу и запонке, подвезе, овењаче — у опште: сва она места, (нарочито наборана) којима тај гад пролази, и гдје се најрадије задржава. Најпослије повезују неки грудни кош уским повезама, помазаним живином машћу било попречно или унакрст.

Разумије се да у болесничку собу не смије нико улазити — осим болничара и љекара. И послуга око болесника треба да пазн како би што мање имала потребе да по осталим просторима иде, или да се са осталим укућанима састаје. Али кад год би то морала учинити, увијек је то потребно, да претходно скине са себе горњу хаљину. Исто тако треба ту хаљину одмах опет да обуче, чим на праг болесничке собе ступи. С тога је најзгодније, ако та хаљина виси гдје на улазу у болесничку собу.

О лијечењу његовог тифа стараће се љекар, и његове наредбе у томе погледу ваља тачно вршити. Толико се може рећи да против те болести нема нарочитих лијекова, и ако се многи топло прелорујују (н. пр. Луголов раствор, једна тинктура, јодглицин, јодни скроб, убризгавање терпентинова зејтина под кожу да се начини гнојница, серум од болесника који је пјегава тиф преболио и т. д.). Главни је да се вагруштина, главобоља, несаница и бунило ублаже. С тога се болесник чешиће купа, у чаршаве из воде завија, у хладовини и чистом ваздуху држи. Болесницима у бунилу м.ђу се на глави облози из леда или воде и постављају (дан и ноћ) нарочито чувари. Жедне болеснике треба чешиће и помало појити — било обичном водом, било којим слатко-киселим раствором биљна сока (малинадом, лимунадом, оранжадом и т. д.). Уста и зубе ваља тешким болесницима свако јутро опрати, а сасушене усне и окорео језик чешиће квасити. И на то ваља мотрити да болесник „не иде подасе“, и да се не улежи. Има болесника који су мирни и суморни, те данима леже у једном положају, а то је за њих опасно. С тога ваља такве болеснике почешће покретати да други положај заузму.

Кад болесник оздрави, ваља га још завршино опрати и окупати, па онда у чисто пресвући. Такав болесник није више за друге опасан, и ако се послјие дуго опоравља. При смртним случајевима те врсте било би потребно да власти парадан погреб и дају у кући забране.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Племенити дар. Његова Преузвишеност г. гроф Салис, посланик Велике Британије на Цетињу, дао је господину Митрополиту Митрофану 500 перпера, да се подијеле сиромашним фамилијама у пријестоници.

Горња сума подијељена је овако:

На 11 фамилија по 10 перп. свега перп. 110; на 5 фамилија по 9 перп. свега перп. 45; на 8 фамилија по 8 перп. свега перп. 64; на 3 фамилије по 6 перп. свега перп. 18; на 42 фамилије по 5 перп. свега перп. 210; на 4 фамилије по 4 перп. свега перп. 16; на 5 фамилија по 3 перп. свега перп. 15; на 9 фамилија по 2 перп. свега перп. 18; на 4 фамилије по 1 перп. свега перп. 4.

укупно перпера 500.

О ијем г. грофу Салису изјављује се најдубља благодарност.

Племенита помоћ.

Протопресвјатерат Цетињски
Број 14.

Преко племенитог Господ. Грофа де Салиса, Енглеског Министра на

Цетињу, примио сам до данас 500 перпера од стране *Добротворнога Друштва за Србе у Лондону*, да их по својој савјести подијелим онима којима је у ово тешко вријеме помоћ најпреча.

Тај новац сам подијелио на 150 најсиромашнијих и најбједнијих породица на Цетињу: свакој по 2, 3, 4 до 5 перпера.

У име те сиротиње, изричем христољубивим дародавцима искрену благодарност, а од своје стране благодарим Господину Енглеском Министру на одличном повјерењу. Цетиње, 8. фебруара 1915.

Протојереј Цетињски,
Крсто Матановић.

Друштву Св. Владимира, које има тако племенит и патриотски задатак — бригу и старање о сирочади погинулих ратника — приложише грађани и чиновници Бијело Поља, приликом имендана Њ. В. Краља Господара, а преко намјесника протопресвјатерата господина *Станка Обрадовића* на његов подстицај *јерп. 239 (двје стотине тридесет и девет)*; и то: *јерп. 50:* офицер госп. Тодо Мораковац; *јо јерп. 20:* г. Хилми беј Кајабеговић и гђа Станка Т. Мораковац; *јо јерп. 10:* г.г. Никола Нишовић, Сафет беј Никшић, Вуко Шебековић, гђица Зорка А. Мораковац и апотекар Ј. Маргетић; *јо јерп. 9:* г.г. секретар Душан Јововић; кап. Р. Бошковић и учитељ Милош Бакић; *јо јерп. 5:* гђа Зорка Бошковић, г.г. Илија Дервовић, Стеван Шћеповић, Василије Јеремић (Фоча), Симо Глођарић (Фоча), Ристо Јовановић (Горажде), Перо Пупић (Прача), Миле Перуничкић, учитељ и Никола Брајовић; *јерп. 4:* Михајло Пековић; *јо јерп. 3:* г. Марко Ђурашковић и г. Радомир Павићевић; *јо јерп. 2:* г. Адам Мекић, гђа Росанда Новковић, гђа Фема Новковић, г.г. Радоје Николић, Вукадин Јовичић, И. Варош, Веселин Косарић (Рогатица), гђа Пера Бакић, Спасоје Рамовић, гђа Милуша Брајовић, Павле Кековић, Неђељко Јанковић и Петар Лакушевић; *јерп. 1:* гђа Магда Беговић.

Приликом смрти Радована Дрецуна, сина Ј. Дрецуна, царинског чиновника у Пећи, његови другови и пријатељи приложише Друштву Св. Владимира, мјесто вијенца *јерп. 30 (тридесет)*, и то: *јо јерп. 5:* г. г. Томо Поповић, Саво Иванишевић и Ник. Ђ. Бошковић; *јо јерп. 3:* г. г. Никола Пекић, Јован Милић, Јосиф Вукићевић, Иђо Радановић и Перо Влаховић.

Свима племенитим прилагачима овим се изјављује најтоплија благодарност.

Прослава командира Шоћа. Пишу нам из Чајнича: 15. јануара 1915. прославио је, у новоослобђеном Чајничу, у Босни, четрдесетогодишњицу службовања г. командир Ђуро Шоћ, управитељ Кр. Цр. Војних Телеграфа и Телефона. Ова прослава ријетка је и по томе, што је г. ком. Шоћ читав овај низ година провео у овој струци и посветио се њеном познавању и развитку. Он припада најстаријој генерацији чиновника те институције код нас, с којима је она у живот увођена.

Преустројства у црногорској војсци показала су да је потребно да се телеграфска служба у војсци организира као посебна установа. Првим тако изабраним телегр. рекрутима, г. Шоћ је био један од инструктора. А почетком 1909., Њ. В. Краљ повјерио му је и управу те установе.

Ком. Шоћ је својим дугогодишњим службовањем дао лијене примјере чојства и јунаштва, у служби Домовини и Господару. У ратовима 1876./7. и 8. учествовао је као војни телеграфиста. Још тада је заслужио те је био одликован рат-

ним орденима за храброст и заслуге. У ослободилачком рату против Турака, у рату против Бугара, те и у садањем рату против Аустрије, узео је одличног удјела заједно са својим заслужним одјељењем. Значај и углед тог одјељења високо је уздигнут: улога је савјесно и са самопожртвовањем вршена, а то је свагда добијало признања, и Врховног Заповједника и команданата.

Колико је уважења стекао ком. Шоћ за дуги период својега патриотског службовања, испољило се и на дан прославе, и покрај стања у којему се налазимо. Командант Санџачке Војске, дивизијар г. сердар Вукотић, предсједник Краљ. Владе и војни министар, са г. г. бригадирима Божовићем и Вујисићем, шефовима штабова и другим официрима; обласни управитељ, предсједник чајничке општине с грађанима, предсједник заборске општине; шеф грчке санитарне мисије и много других слављеникових пријатеља и поштовалаца — дошли су да му честитају.

Његове заслуге добиле су и најдрагоцјенијег признања са висине нашег Краљевског Пријестолоа, Њ. В. Краљ благоизволио је упутити са Цетиња ком. Шоћу ову телеграфску честитку:

„Као што су ти стари јомагали на кристализацији Моје државе, ти си њом у току 40 година ревносног рада развијао телеграфске везе и исцркршћавао телефонима преко којих наш горштак брата дозвати може преко брда и планина живим гласом. Хвала ти!“

КРАЉ“.

Г. дивизијар Вукотић прочитао је пред сакупљенима ову честитку Њ. В. Краља, на коју се захорило бурно „Живио Краљ!“, потом је наздравио слављенику, истичући, у свом јаком патриотском говору, његове заслуге и прегалаштво како у вријеме мира тако и у рату. Затим је шеф штаба, г. ком. П. Мартиновић, читао остале многобројне топле и дирљиве честитке првих и најугледнијих личности с Цетиња и из унутрашњости.

Предсједник пријестоничке општине у име своје, одбора и грађанства поздравио га је телеграфским путем.

Чиновници пошт.-телегр. станице на Цетињу, у знак сјећања и поштовања, послали су му једну кутију са сходним поздравним писмом.

Радујемо се што је прослава г. командира Шоћа прослављена тако лијепо и уз високо признање, красећи се новим заслугама са ратишта у нашој Босни коју сада ослобађају сложна браћа испод туђинског јарма. Сиједом слављенику желимо да нам још дуго поживи здрав и чио!

† **Мара Вукотића.** Ових дана умрла је у Биограду Г-ђа Мара жена пок. Марка Вукотића.

Госпођа Мара била је кћи пок. војводе Анте Даковића, рођена Дервиш-пашине године.

Њено рођење, њен живот није био присут цвијећем. Као дијете од 7 година одвели су је Турци са осталим заробљеним Граховљанима и браственицима Даковићима у мостарску тамницу.

Сада је отишла пред престо Свевишњег, да се одмори. Трудан је био њен живот.

Али једно је тјешило као Српкињу, што је као мајку, прије времена, отјерало у гроб. Њени синови, њен живот, Никола и Јован, борећи се за свој народ, пали су славно, на домаку тужне Босне и ојађене Херцеговине, показујући пут, којим се иде у вјечност. Сад, за њима, мајка, која је венула за својом ћецом, својом утјехом, отишла је.

Као мајку свако је жали, али, као Српкињи, свак јој се диви и завиди, јер на олтар српског ослобођења, знала је одњеговати своју ћецу, своје синове, да у мирно до-

Вјечан ти спомен, добра српкињо, и мир пепелу твојем.

Друштво за потпомагање сиромашних породица ратника и сирочади погинулих у овом рату, — у Колашину. Схваћајући озбиљност времена и прилика, значај овог великог националног рата, као и дужност што јачег учешћа у истом, учитељи колашинске области, осјећајући натприродни напор наших ратника, бол и тугу сирочади погинулих у овом рату, по свом повратку са бојишта на сталну редовну дужност, желећи својим учешћем и овдје олакшати опстанак сиромашних ратника и њихових породица, сирочади, удовица и самохранаца погинулих, ријешише на скупу у Колашину дана 31. децембра прошле године да оснују: *Друштво за јојпомагање сиромашних породица ратника и сирочади погинулих у овом рату,* — у Колашину.

Одобрли су и уредили израђени нацрт друштвеног правилника и отворили упис својих редовних чланова, од којих су се уписали: *из Колашина:* Јанко Тошковић, Пуниша Милошевић, Арсо Милић, учитељи, г-ца Јулија Ковачевић, учит. заст.; *из Благине:* Милош Радовић, учитељ, Сава Ракочевић, учит. заст.; *из Требалева:* Благо Вуисић, учитељ; *из Речица:* Јован Ракочевић, учитељ; *из Матешева:* Мирко Вуисић, учитељ; *из Прекобрђа:* Ристо Ракочевић, учит., Вукосав Зечевић, учит. заст.; *из Горње Мораче:* Петар Радуновић, учит., Лазар Павићевић, учит. заст., Ђорђевић Ђурковић, учит. заст.; *из Равни:* поп Машан Симоновић, учит. заст.; *из Роваца:* Никола Булатовић, учит.; *из Влаховића:* Јагош Влаковић, учит. зист.; *из Дубокога:* Радоје Зечевић, учит. заст.; *из Штитарице:* Милош Грујић, учит. заст.

Истога дана у вече на свом другом скупу отворен је упис редовних чланова међу чиновништвом и грађанством из мјеста и околине, на коме се за редовне чланове друштва уписаха: *Из Обласне Управе:* Андрија Мрчарица, секретар, Радован Раковић, писар, Божин Ђолевић, званичник; *из Управе Царинарнице:* Вукашин Тошковић, цариник, Богдан Шћепановић и Филип Грубач, званичници; *из Управе јоште и телегр.:* Јово Николић, чиновник; *из вароши Колашина:* Машан Лисичић, Ђорђевић Станић, Браћа Марићи, Браћа Максимовић, Филип Новковић, Беђо Братовић, Браћа Дрекаловић, Браћа Ивезићи, трговци и г-ђе: Анђа Ј. Тошковића и Милица М. Матановића; *из кат. Колашинске:* Крсто Ницковић, в. д. кап., поп Станко Булатовић, Божо Влаховић, писар и Новица Шћепановић, ђак; *из кат. Липовске:* Миливоје Бојић, в. д. кап., Василије Ђуричковић, писар и Јово Тошковић ђак; *из кат. Горњоморачке:* Илија Мандић кап., Петар Поповић, писар; *из кат. Доњоморачке:* Стеван Ђурђић, кап., Миливоје Лакићевић, писар, *из Обл. Суда:* Вукашин Вукашиновић, судија, редовни улагач по 5 перп. мјесечно.

Према правилнику, мјесто је друштва у Колашину; циљ му је да потпомаже сиромашне породице ратника, сирочад, удовице и самохранце погинулих и несталих у овом рату. *Редовни чланови* друштва могу бити: сви државни чиновници, пензионери и званичници са мјесечним улогом од 10% односно 5%, своје редовне плате или пенсије, почињући са децембром мјесецом прошле год. па до свршетка рата, као и сваки држављанин-ка са грађ. правима са редовним мјесечним улогом од 5 односно 2:50 перп. мјесечно; *Добротвори друштва* са улогом мјесечним од 50 перп. или 500 перп. од једанпут; *улагачи:* са редовним мјесечним улогом од 2 перп. а *јомагачи* са ма коликом помоћи. Редовним члановима има се издати чл. карта, улагачима уложна карта, добротворима друштвена диплома, а *јомагачима* захвалност преко јавности.

Управа се друштва састоји *из Гл. Цен. Ујравног Одбора у Колашину и мјесних њлеменских јододбора* при свакој управи школе код кап. мјеста, која се стара о ширењу друштва и чувању друштвене имовине, и воде брижљиву пажњу над сиромашним породицама, олакшавају им опстанак и давају помоћ, по могућству у натури — жити.

Друштво обавезно траје до коначне демобилизације, када ће по одлуци скупа престати, архиву предаати Министарству Војном на чување, а новац заостали фонду за помоћ војних инвалида и сирочади погинулих и несталих у рату.

Друштво има до сада 49 својих редовних чланови и стално напредује уписивањем нових. Поред редовног чланског прихода за мјесец децембар друштво је приходовало прилици суму као божићни поклон од појединих добровољних прилагача, што ће се накнадно објавити у

